

DIWENSE BERG 2017

KRUH

úterý 5. prosince ve 20:00, Kostel U Salvátora

Tan Dun Kruh pro 4 tria, dirigenta a publikum (česká premiéra)

Ondřej Štochl ve dne stíny, v noci Světlo, prostorová kompozice (světová premiéra)

Tereza Horáková – housle, Martin Opršál – vibrafon

Peter Vrábel – dirigent

Orchestr BERG

Jana Kubánková, Anna Romanovská Fliegerová, Kateřina Janálová, Martina Müllerová – housle, Kateřina Lískovcová, Helena Vovsová, Jana Vavřínková – viola, Vojtěch Urban, Helena Velická, Šimon Marek – violoncello, Tadeáš Mesany – kontrabas, Zuzana Bandúrová – flétna, Jarmila Vávrová – hoboje, Kiryl Tseliapniou – klarinet, Martin Jůzl – trubka, Jan Tuláček – kytara, Monika Romanovská – mandolína, Karel Vrtiška – klavír, Kamila Jouzová – harfa, Oleg Sokolov, Šimon Veselý – bicí

Jan Komárek – light design, Eliška Bejčková – sound design

Před koncertem si prosím pozorně přečtěte tento návod ☺

V průběhu skladby budete mít na třech místech příležitost účinkovat společně s hudebníky. Dirigent s Vámi tyto části nazkouší před vlastním provedením a ukáže, jak bude dávat nástupy.

1. Na dirigentovu otázku: „Viděl jsi ten zvuk?“ odpoví publikum hlasitým vydechnutím („haaa“).
2. Na další dirigentovu otázku: „Dokážeš to napsat na oblohu?“ odpoví publikum stejně – hlasitým vydechnutím („haaa“). Celý text –

dirigent: viděl jsi ten zvuk?

publikum: haaa

dirigent: poslyš ten tvar, chyt' ten vítr

dokážeš to napsat na oblohu?

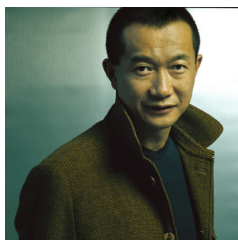
publikum: haaa

dirigent: strom chce odpočívat,

ale vítr neustává

Když dirigent text ŠEPTÁ, publikum neodpovídá.

3. Na vrcholu skladby posluchači přibližně **10 sekund improvizují – šeptají, mluví, vykřikují** – postupně stále hlasitěji a výš.

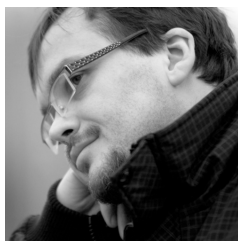
Tan Dun (*1957) je v současné době jednou z neoriginálnějších osobností v oblasti (nejen) klasické hudby. Jeho cesta nebyla institucionálně přímočará, hudební podněty shledával v živé šamanské kultuře, místním folklóru (pochází z čínské provincie Chu-nan) a tradici žánru pekingské opery, po několika letech nucených prací na rýžových plantážích ho nicméně zájem o hudbu přivedl na Pekingskou konzervatoř, kde se tehdy jako dvacetiletý student poprvé seznámil se západní hudbou. Ve studiích pokračoval na

Columbia University v New Yorku a soužití obou kulturních světů – Východu i Západu – zasvětil od té doby nejen své hudební, ale i občanské aktivity. Mezi jeho nejvýznamnější díla patří opery *Marco Polo*, *Pavilon pivoňek*, *Čaj: zrcadlo duše* a *První císař*, multimediální koncertantní skladby *Mapa* a *Nü Shu: Tajné zpěvy žen* nebo *Vodní pašije podle Matouše*. Je autorem *Internetové symfonie č. 1 „Eroica“* a hudby k filmům, mimo jiné *Tygr a drak* a *Hrdina*. V mnoha skladbách uplatňuje „organickou

hudbu“ – přírodní a jiné materiály jako zdroje zvuku (voda, kámen, kov, papír). Originalita jeho partitur je vedle kontaktu s nevysychajícím pramenem hudební inspirace, již je bohatě obdařen, dána integrálním pojetím mistrovsky zvládnutého řemesla čínské i evropské /západní „vážné“/ klasické hudby a dosti důslednou vizí hudby jako „zrcadla“ myšlenky, vztahu, archetypu. Tan Dun působí rovněž jako dirigent. K mnoha oceněním, jichž se mu za poslední tři desetiletí dostalo, přibyla na letošním Benátském bienále Cena za celoživotní dílo.

www.tandun.com

Circle / Kruh (1992) je jednou z materializací Tan Dunovy představy koncertního provedení skladby jako svého druhu rituálu (důsledně tuto koncepci rozpracoval v sérii skladeb *Orchestral Theatre / Orchestrální divadlo I-IV.*) Aktivní účast na realizaci kompozice v ní má vedle hudebníků a dirigenta i publikum. Podle Tan Duna neexistuje hranice mezi hudebníky a zpěváky (v opeře), mezi organickou hudbou a konvenčním orchestrem, mezi publikem a umělci na pódiu. Hudební skladba není podle něj jen zvuková, nýbrž i prostorová záležitost. V Kruhu tvoří hudebníci v koncertní síni pomyslný magický kruh kolem posluchačů, dirigent je v roli kněze-šamana. „Svou roli zde hraje i ticho. Je to představa blízká taoistickému konceptu, podle něhož může ticho být tím nejmocnějším zvukem a nést ten nejhlubší význam, nic může být vším. Právě tak to vnímám, když vkládám do své hudby pauzy. Předlohou pro zpívanou část, která je v této skladbě něčím jako refrénem, je Seikilova píseň, nejstarší dochovaný zápis řecké hudby z 1. století před Kristem. Když jsem ji poprvé uslyšel, zasáhla mě ta časová hloubka. Neumím vysvětlit, co na mě tak hluboce zapůsobilo, ale vedlo to k tomu, že jsem napsal tuto skladbu.

Skladatel a violista **Ondřej Štochl** (*1975) absolvoval Pražskou konzervatoř, na Hudební fakultě AMU v Praze byl žákem Marka Kopelenta a jeho pedagogy na mezinárodních skladatelských kurzech byli mimo jiné Zygmunt Krauze, Paul Méfano, Vinko Globokar, Osvaldas Balakauskas nebo Guy Reibel. Je členem komorního souboru Konvergence, který jako skladatelské sdružení spoluzaložil v roce 2002. Jeho doménou je komorní a orchestrální hudba, někdy s vokální či elektronickou složkou, v posledních letech se profiluje

zejména rozsáhlejšími prostorovými kompozicemi. K jeho nejvýznamnějším skladbám patří *Modrá – čistá a křehká*, kterou vytvořil na objednávku Orchestru Berg, a *...vládnost... světlo duše...* napsaná pro Brno Contemporary Orchestra (BCO) na zakázku Velikonočního festivalu duchovní hudby 2013. Na Pražském jaru 2014 uvedla Konvergence jeho *Šeptet*, novou verzi skladby *Jin – nostalgie a naděje*, premiérovanou Martinem Opršálem a BCO v roce 2016, chystá na únor 2018 Pražská komorní filharmonie. Své skladby píše Ondřej Štochl často v úzké součinnosti s interprety, sólisty (violoncellistou Petrem Nouzovským, klarinetistou Karlem Dohnalem, hráčkou na bicí Cécile Boiffin, klavíristy Davidem Kalhousem či Iris Gerber) i soubory (Luxembourg Sinfonietta, Ensemble Bern Modern, Moens Ensemble, Platypus, Yun Trio Prague). Působí jako pedagog na Konzervatoři Jana Deyla v Praze, kde se snaží metodicky podchytit proces vzdělávání nevidomých skladatelů (vyučuje zde kompozici a hudebně teoretické předměty). Vedle duchovní dimenze je v jeho tvorbě důležitý i rozměr psychosociální, generovaný z kontaktu s vnitřními obzory postižených lidí. Například skladby *proPASTi* nebo *Pramen z jeskyně bezmoci* jsou skladatelovou reflexí toho, co může vidět ze světa lidí s Aspergerovým syndromem. Pedagogice skladby se věnuje i v rámci kompozičních kurzů Postfest v Kroměříži.

www.ondrejstochl.info

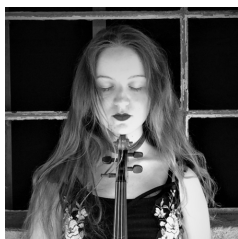
Estetika vyvažování protikladů je pro mě charakteristická dlouhodobě. Chci protiklady spíše spojovat, než je dále dělit a zvýrazňovat jejich kontrasty. Je to cesta, která mne vede dál, k úvahám o energiích zvuků i k ustálenější sémantice hudebních objektů. Mou hudbu vlastně řídí ty nejjemnější a nejméně nápadné detaily i jejich vztahy. Tentokrát na ně chci vrhnout více světla. Nechat jim zvláštní prostor vedle dynamických ploch založených na kontrastech. Metaforický název skladby *ve dne stíny, v noci Světlo* (2017) má ale i jiný význam. Je jím otevřená reflexe mého vnímání filosofického taoismu. Vyhovuje mi ona neokázalá abstraktnost, s jakou taoistické spisy vypovídají o transcendenci. Přesnost, která ale nechce být konkrétní. Jemná paradoxní logika vystihující mnohé z toho, k čemu směřuji v tvorbě i v životě. Kromě základní knihy taoismu *Tao te t'ing* od Lao c' mě inspirovaly spisy Čuang-c' (zejména jeho kapitoly o umění) a hlavně *Klasická kniha o dokonalé prázdnotě* od Lie-c'.

Tao plodí jednotu / Jednota plodí dvojici / Dvojice plodí trojici / Trojice plodí bezpočet tvorů / Bezpočet tvorů má na zádech stín a na břicho světlo / Životní dech zjednává jejich rovnováhu [...] Věci se buď zmenšování zvětšují / nebo se zvětšování zmenšují... (Lao c': Tao te čing, verš 42)

Forma skladby vychází z postupného spojování energií. Je členěna do šesti vět. Inspirací pro ni mi byla struktura taoistického oltáře stojící na sjednocení elementů i jejich energií.

1. Miska s vodou – rostoucí síla, živelnost, vlny, aktivní energie, které je stále více. Snaha se dovolat. Jang – zatím v konfliktu s pasivní harmonií.
2. Miska s čajem – pasivní energie, vtahující, přijímající. Sílí jako vodní vír, ke kterému se blížíme. Jin – zatím v konfliktu s chladnými náznaky umělé rovnováhy.
3. Miska s rýží – lidský faktor, horečná snaha o růst a propojení. Tlak, přehřátí, krach... a nový začátek.
4. Sluneční svíčka – energie Jang, aktivní bez tlaku a snahy. Rostoucí v souhře všech složek. Kadence houslí.
5. Měsíční svíčka – energie Jin, prosazující se svou měkkostí. Stále skromnější a více přijímající. Kadence vibrafonu.
6. Posvátná lampička – rovnováha, srůst energií (či alespoň pokus o něj). Klid, harmonie, teplo. Cesta, která je sama sobě cílem...

Volba sólistů pro skladbu nebyla náhodná. Zvuková pestrost úhozů, citlivost i nenásilná přirozenost projevu Martina Opršála je něčím, s čím jsem při práci počítal a dočkal se toho. Nebývá to často! Zvláštní role náleží houslistce Tereze Horákové. Po celý rok, od prvních skic až po čistopis byla citlivým zrcadlem, které reaguje na nejmenší podněty a přitom nekřiví... Sešla se v ní hluboká znalost mého jazyka a vrozená, interpretačními klišé nenarušená senzibilita. Souhra všeho, díky níž jsem dokázal uvěřit, že mé výrazové dimenze vůbec jsou interpretovatelné a lze je vnímat. Jednoduše, nebýt takové interpretační empatie (od obou sólistů), nedovolil bych si jít tak daleko. (Ondřej Štochl)

Tereza Horáková (*1999) se věnuje houslím od svých šesti let, na ZUŠ Hostivař byla žačkou Ondřeje Štochla, který u ní záhy objevil mimořádný talent. „Takřka nebylo možné zadávat jí instruktivní skladby, svou povahou spíš dětinské než dětské, bylo to v rozporu s vážností, upřímností, jaká byla z jejího vztahu k hudbě cítit,“ vzpomíná skladatel, který pro ni v roce 2011 napsal skladbu *Modrá – čistá a křehká* (kompozice se stala vítězným dílem soutěže Orchestru Berg Nuberg 2011). Tereza v současné době studuje na

Pražské konzervatoři ve třídě Pavla Kudelásky a zaměřuje se na autentickou interpretaci hudby 20. a 21. století, často skladeb psaných přímo pro ni jako sólistku nebo komorní hráčku. Spolupráce s autory skladeb je pro ni důležitým navigačním nástrojem na její cestě interpretky. Účinkuje pravidelně na koncertech nové hudby (se souborem Konvergence, Orchestrem Berg, Ensemblem Opera Diversa aj.) i v rámci festivalů v České republice (např. Forfest v Kroměříži). Spolu s Ondřejem Štochlem a klavíristkou Lucií Tóth hraje v triu Helix (dříve HoStoMor), které se profiluje k podobnému stylu interpretace na poli komorní hudby, jaký reprezentuje soubor Konvergence.

Martin Opršál (*1968) byl již za studií na konzervatoři a Janáčkově akademii múzických umění (JAMU) členem Filharmonie Brno, Mezinárodního orchestru Gustava Mahlera nebo Orchestru Evropské unie. Byl také jedním ze zakládajících členů Středoevropského souboru bicích nástrojů DAMA DAMA a zvítězil s ním v mezinárodní soutěži bicích orchestrů v Nizozemsku. Spolupracoval s Ivou Bittovou nebo jazzovou legendou Joe Zawinulem, jako sólista i člen komorních ansámbľů účinkoval na mnoha koncertech a festivalech v Evropě, Japonsku a Koreji. Natočil a vydal CD „Reverberations“ se sólovou a komorní hudbou pro marimbu. Pravidelně na svých koncertech uvádí v českých i světových premiérách skladby napsané pro tento nástroj. Vede semináře o interpretaci soudobé hudby pro marimbu a je zván do porot interpretačních soutěží. Je vedoucím katedry bicích nástrojů brněnské JAMU, kde také učí komorní hru a hru na melodické nástroje. V roce 2007 založil

společně s Martinem Kleiblem OK Percussion Duo, které se kromě klasické hudby věnuje i dalším hudebním žánrům.

www.okpd.cz

Peter Vrábel je slovenský dirigent, který žije a pracuje v Praze. V roce 1995 založil Orchestr BERG a určil jeho hudební směřování – díky němu je dnes tento orchestr oceňován jako jedinečný interpret hudby 20. století a hudby soudobé. Spolupracuje se soudobou českou skladatelskou špičkou a vytváří inspirativní tvůrčí prostor pro vynikající umělce mladé generace. Je držitelem Ceny Gideona Kleina. Za svoji práci s Orchestrem BERG získal v roce 2010 od České hudební rady / UNESCO ocenění za zásluhy o kvalitu a šíření české hudby.

Orchestr BERG je špičkové těleso, které již řadu let přináší svěží vítr na českou hudební scénu – uvádí inovativní a zároveň divácky atraktivní projekty kombinující současnou hudbu tancem, filmem, divadlem, projekcemi apod. Vystupuje často mimo tradiční koncertní sály. Orchestr BERG je jediným českým orchestrem, který pravidelně objednává a ve světových premiérách na svých akcích uvádí novinky českých skladatelů především mladé generace. Má tak na svém kontě již více než stovku světových premiér. V českých premiérách také představuje tvorbu těch nejvýznamnějších zahraničních skladatelů, mimo jiné i hudební divadlo Schwarz auf Weiss Heinerja Goebbelse, hudebně filmový kus Up-close Michela van der Aa, unikátní celovečerní kompozici In vain Georga Friedricha Haase nebo legendární dílo Györgye Ligetiho Poème symphonique pro 100 metronomů. Orchestr BERG uvedl celou řadu vlastních originálních projektů, například ve spolupráci s tanečnicí 420PEOPLE, režisérkou Petrou Tejnorovou, choreografkou Mirkou Eliášovou nebo režisérským duem SKUTR. Spolupracuje také s nejvýznamnějšími českými kulturními organizacemi, mezi nimiž jsou například Národní divadlo, Židovské muzeum v Praze, Centrum současného umění DOX, festivaly Struny podzimu, Pražské jaro, Hudební fórum Hradec Králové ad. Věnuje se i edukativním projektům.

www.berg.cz

SRDEČNĚ ZVEME NA NETRADIČNÍ DOVĚTEK LETOŠNÍ SEZÓNY!

LIVE CINEMA

čtvrtek 14. prosince v 9h, v 11h a ve 14h | Studio Hrdinů

... avantgardní němé filmy s živou hudbou a skvělým průvodcem

Netradiční formát koncertu, netradiční čas. Na kinokonzertech společně s filmovým odborníkem a pedagogem Martinem Čihákem představíme dva významné filmy němé avantgardy. Živě uvedenou hudbu doplní zajímavosti o tvůrcích, vzniku filmů i hudby atd.

H2O / režie: Ralph Steiner / USA 1929 / hudba: Jan Dřízal

Meshes of the Afternoon / Maya Deren & Alexander Hammid / USA 1943 / hudba: Jiří Lukeš

Průvodce: Martin Čihák, Ph.D. (FAMU / UK)

Orchestr BERG & Peter Vrábel – dirigent

vstupenky: www.goout.net

CO SE DĚJE V BERGU

KINOKONCERT MĚSTO BEZ ŽIDŮ V SUŠICI středa 22. listopadu v 19.30, Kino Sušice – Sirkus

S velkým úspěchem jsme v rámci mezinárodní konference Fenomén venkovských Židů uvedli projekci filmu Město bez Židů s originální hudbou Petra Wajsa. Kinokonzert navštívili nejen účastníci konference, ale i širší veřejnost.

Město bez Židů / režie: H. K. Breslauer / Rakousko 1924 / 80 min. / hudba: Petr Wajsa
Orchestr BERG & Peter Vrábel – dirigent

přípitek členům KLUBERG po představení M IS FOR...

Eva Kesslová (Orchestr BERG), choreograf Jiří Kylián a patronka KLUBERGu Soňa Červená

FANDÍTE NÁM? STAŇTE SE ČLENY KLUBERGu!

Chcete podpořit jedinečné projekty z oblasti nového umění?

Zajímá Vás, co se v BERGu chystá, a chcete u toho být jako první?

PŘIDEJTE SE!

Patronkou KLUBERGu je paní Soňa Červená, herečka a zpěvačka.

Měsíční členský příspěvek: 123 Kč (jednotlivec) / 234 Kč (ve dvou)

ČLENOVÉ KLUBERGU VZKAZUJÍ

„Jste úžasní, jak se neustále zdokonalujete a vymýšlíte nové a nové nápady!!! Gratuluji, obdivuji a držím palce:-)!!!!“ Martina B.

„Držím palce do další činnosti, obdivuji koncepci a koncerty se mi moc líbí.“ Jana M.

DĚKUJEME VŠEM ZA PODPORU!

Více informací: www.kluberg.cz

Obrátit se můžete také na Evu Kesslovou – T: 604 205 937, E: kluberg@berg.cz

DÁRCI: RNDr. Ondřej Jäger, Ing. Tibor Lopusan, Vlasta Plocková, Eva a Norman Ridenourovi, Petr Somol, manželé Špírkovi

KLUBERG (klub dárců Orchestru BERG)

Petr Adler, manželé Bahbouhovi, Soňa Červená, Václav Eis, Lucie Chrápavá, Adéla Kovářová, Drahlava Krnáčová, Rudolf Kryl, Jiří Kubíček (ve dvou), Rudolf Leška (ve dvou), Jiří Malíř, Jana Maříková Kubková, Jáchym Novotný, manželé Ridenourovi, Ivan Studený, Kateřina Svatoňová, Ing. Tomáš Svatoň, Danilo Tuzar, manželé Valchářovi, Zuzana Zuberová a jeden anonymní člen

ANDĚLÉ (dobrovolníci)

Věra Babišová, Radvan Bahbouh, Eva a Tonda Blomannovi, Jan Brázda, AK Anna Císařová & Peter Babiš, Martina Čápková, manželé Činčero, Valerij Durdil, Dominik Dvořák, Josef Dvořák, Pavel Dvořák, Rut Fialová, Jiří Hajdyla, Ondřej Holas, Aleš Janíček, Tomáš Jindříšek, Martina Kaňková, Jitka Kloučková, Adam Kneblík, Šimon Kočí, Ivana Kolářová, Johana Kratochvílová, Drahlava Krnáčová, Maja Madárová, Daniel Mikolášek, Alena Miltová, Pavel Moc, Ester Nemjová, Martin Pavala, Michal Pečeňa, Kateřina Plevová, Eva Ridenourová, Michael

Romanovský, Majka Semotánová, Michaela a Howard Sidenberg, Petr Somol, Jonáš Starý, Lukáš Trnka, Pavel Trnka, Jan Trojan, Pavel Trojan Jr., Michaela Volfová, David Zábranský a Jan Zázvůrek...

PODPORA

Ministerstvo kultury ČR, Hlavní město Praha, MČ Praha 1, Nadační fond Avast, Partnerství OSA, Rakouské kulturní fórum, Mezinárodní visehradský fond

MEDIÁLNÍ PODPORA

Český rozhlas Vltava, HISvoice

texty: Wanda Dobrovská

redakce: Eva Kesslová

korektura: PhDr. Alena Miltová

fotografie: Nana Watanabe (Tan Dun), Julián Veverica (Opršál), Karel Šuster (Štochl, Vrábel), Pavel Hejný (BERG)